

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Forvaltningsplan for Holmegaard Mose 2024-2039

Aktion A6

LIFE14 NAT/DK/000012 – Højmoser i Danmark

Delprojekt 2 Holmegaard Mose

Indhold

1. Indledning	3
2. Sikring af høj vandstand på højmosen	4
3. Vedligeholdelse af lysåbent højmosseareal	6
4. Efterlevelse af fredning og vandløbsstilladelse	8
5. Vedligeholdelse af levesteder for habitatarter	10
6. Natura 2000-handleplan / Næstved kommune	11
Kortbilag 1. Holmegaard Mose. Stednavne og nummerering af tørveskær.	12
Kortbilag 2. Scenarie 3.1 med koter for hævnning af vandstand på højmosen	13
Kortbilag 3. Kort over det lysåbne areal og udbredelsen af habitatnaturtyperne	14
Kortbilag 4. Vedligeholdelsespligtige omløb og overløb i Holmegaard Mose	15
Kortbilag 5. Kort over levesteder for lys skivevandkalv, der skal vedligeholdes	16
Kortbilag 6. Lokalisering og tilstand af habitatnaturtyper i H145 Holmegaard Mose.	17

Forside: Dronefoto af Holmegaard Mose med Glasværksengen i forgrunden.

Højmosen er opdelt i en række gamle tørvegrave eller tørveskær, der er nummereret første gang i en rapport om mosen fra 1973. Nummereringen anvendes fortsat, jf. Kortbilag 1.

Ansvarsfraskrivelse

Denne rapport er udarbejdet som led i LIFE projektet LIFE14 NAT/DK/000012, som støttes økonomisk af EU Kommissionen. I henhold til artikel II.7.2 i General Conditions kan de holdninger og den viden, der kommer til udtryk i rapporten, under ingen omstændigheder blive betragtet som EU Kommissionens officielle holdning, og EU Kommissionen er ikke ansvarlig for den videre brug af oplysningerne i rapporten.

1. Indledning

LIFE projektet "Højmoser i Danmark" er et samarbejdsprojekt mellem 6 kommuner og Naturstyrelsen. Det omfatter 8 projektområder med i alt 10 højmoser. Denne forvaltningsplan omhandler delprojekt 2 Holmegaard Mose, som er det eneste østdanske område i projektet. Projektperioden var 2015 – 2023. Forvaltningsplanen er gældende for 2024-2039.

Forvaltningsplanen er udarbejdet som Aktion A6 i LIFE projektet. Forvaltningsplanen indgår i og/eller optages som et bilag til Natura 2000-handleplanen 2022-2027 for Natura 2000 område nr. 163 Suså, Tystrup-Bavelse Sø, Slagmosen, Holmegårds Mose og Porsmose.

Det overordnede mål med LIFE "Højmoser i Danmark" er at bidrage til forbedring af bevaringsstatus for habitatnaturtypen Aktiv højmose (7110*¹) samt relevante beskyttelseskrævende arter fra habitatdirektivet. I Holmegaard Mose drejer det sig om lys skivevandkalv og stor kærguldsmed².

LIFE projektet bidrager til efterlevelse af Natura 2000-planerne for de enkelte projektområder. For N163 er målsætningen: *"At der sker genopretning af naturtypen aktiv højmose (7110). Det forudsætter hydrologisk integritet for hele området og medfører en betydelig udvidelse af det lysåbne areal. Det vil desuden medføre at forekomsten af nedbrudt højmose (7120) vil reduceres og udvikle sig til aktiv højmose (7110)."*

I LIFE projektbeskrivelsen er hovedformålet med delprojekt 2 konkretiseret, så formålet er: *"hydrologisk sammenkædning af de tre nuværende højmosefragmenter samt forbedring af vandregimet i den østlige del af projektområdet"*. Derudover indgår der en række delmålsætninger, som er knyttet til øvrige indsatser i projektet.

Forvaltningsplanen beskriver den praksis, der vurderes som nødvendig for at fastholde LIFE indsatsen; dvs. de skridt, der er taget med LIFE projektet for at efterleve målsætningen i Natura 2000-planen. Det er knyttet til følgende forhold:

- Fastholdelse af så høj vandstand i højmosen som muligt inden for rammerne af de afløbskoter, som fredningen af Holmegaard Mose muliggør (afsnit 2).
- Vedligeholdelse af et så stort lysåbent areal som muligt, prioriteret i forhold til hvor mulighederne for udvikling af aktiv højmose (7110*) er størst (afsnit 3).
- Vedligeholdelse af de anlæg, der sikrer overholdelse af fredningen (overløbsriste på mosefladen) og vandløbstilladelsen (omløbsgrøft syd for højmosen) (afsnit 4).
- Vedligeholdelse af lysåbne brinker på gamle og nyetablerede levesteder for habitatarterne (afsnit 5).

I kortbilag 1 ses oversigtskort over Holmegaard Mose med stednavne og nummerering af tørveskær. Naturstyrelsen er i henhold til 2009 fredningen plejemyndighed for det fredede område. Men forvaltningsplanen gælder i praksis kun for den del af det fredede område, hvor styrelsen har adgang til forvaltningsmæssige tiltag i kraft af de tinglyste aftaler fra 2004. Det såkaldte aftaleområde, som er på 347 ha, jf. kortbilag 1.

¹ Prioriteret naturtype i henhold til habitatdirektivet

² Lys skivevandkalv og stor kærguldsmed er på habitatdirektivets bilag II og IV. De er begge på udpegningsgrundlaget for N163; stor kærguldsmed er først kommet det med 3. planperiode 2022 – 2027.

2. Sikring af høj vandstand på højmosen

Den vigtigste faktor ved udvikling af naturtypen Aktiv højmose (7110*) er højmosens evne til at holde på regnvandet. Højmosenaturen er udviklet takket være den komprimerede højmosetørvs evne til at fastholde regnvandet som et sekundært vandspejl på mosefladen og tørvemossernes evne til at opsuge og fastholde vand i højmosevegetationen. Jo bedre højmosen er til at fastholde vandet i sommerhalvåret, hvor der er en nettofordampning, jo bedre udvikles naturtypen.

I Holmegaard Mose har der gennem 200 år været en nedbrydning af højmosen ved dræning og afgravning af tørv. Processen er vendt om med naturgenopretningen, der blev påbegyndt i 1990'erne og senest realiseret i regi af to LIFE projekter, henholdsvis LIFE Holmegaard Mose (2010 – 2013) og LIFE Højmoser i Danmark (2015 – 2023).

Med de to LIFE projekter er naturgenopretningen nu gennemført svarende til det niveau, som påbydes af landskabsfredningen fra 2009, der igen henviser til tinglyste aftaler mellem lodsejerne og Naturstyrelsen fra 2004. I disse aftaler præciseres det i det såkaldte Scenarie 3.1, til hvilke koter vandstanden skal (og må) hæves på højmosefladen, omkring højmosen og i den gennemskærende grøft, jf. Kortbilag 2.

Det meste af Scenarie 3.1 blev realiseret med det første LIFE projekt ved hævnning af afløbskoterne i ringgrøften vest om mosen og i grøfter på mosefladen. I det andet projekt blev Scenarie 3.1 færdiggjort, og der blev suppleret med omlægning af den gennemskærende grøft samt yderligere indsatser til sikring af vandstanden i projektområdet.

Uønsket afstrømning fra højmosen foregår ikke kun i synlige drængrøfter, men også diffust gennem sprækker i udtørrede brinker mv. Dette er forsøgt imødegået dels ved sikring af brinker med nedgravede membraner over længere forløb, dels med små pladespuns, hvor mindre punktvis utætheder er lokaliseret. Scenarie 3.1 foreskrev punktlukninger af gamle drængrøfter, men det er vurderet, at dette ikke sikrer tilstrækkeligt mod mere diffus udsivning af vand fra højmosen, og der er derfor suppleret med nedgravning af 3 HDPE membraner, henholdsvis 170 m nord for tørveskær 49, 360 m langs Midtervejen nord for glasværket (øst for Skær 20 og 21) og 250 m langs Linje 20 Vejen syd for Skær 38 og 39.

Forvaltning 2024 - 2039

I forvaltningsplanens periode sikres vandstandshævnningen som foreskrevet i Scenarie 3.1 og gennemført i LIFE projekterne. Det betyder:

- Spuns og membraner tilses løbende og udbedres, hvor der konstateres omløb eller utætheder (se eksempel i fig.1).
- Supplerende små pladespuns isættes så vidt muligt, hvor der konstateres ny utætheder. Herved fastholdes så høj vandstand som muligt i de enkelte tørveskær inden for de i Scenarie 3.1 fastsatte koter (se eksempel i fig. 2).

Figur 1. Større spuns i tørveskær T70 som skal brinksikres pga omløb under kotehøjden.

Figur 2. Simpelt pladespuns, som sættes i, hvor der findes nye utætheder. Her tørveskær T62.

3. Vedligeholdelse af lysåbent højmosseareal

I takt med afgravning og udtørring af højmosen begyndte en langsom tilgroning af højmoseflader, særligt med dunbirk. Herved øgedes fordampningen og udtørringen tiltog yderligere. Da Holmegaard Mose blev fredet første gang i 1987, var der kun to delvis lysåbne hævede tørveflader neden for Fensmark Skov tilbage på i alt ca. 27 ha (kortbilag 1, område "Højmose A" og "Højmose B"), men også disse var under tilgroning.

Med rydning af birkeopvækst i perioden fra den første naturgenopretning i 1990'erne og til udløbet af det andet LIFE projekt i 2023 er der i alt etableret et lysåbent areal på ca. 170 ha³, jf. kortbilag 3.

Rydningerne er placeret på baggrund af:

- Hvor der har været lysåbent i nyere tid og må antages at være noget af den oprindelige flora og fauna tilbage (dette gælder fx på "de gamle hævede flader", som næsten er blevet til lynghede, men hvor der stadig er sjældne arter, fx tørvemos- og levermosarter, i de våde "høljere").
- Ønsket om at etablere et sammenhængende lysåbent areal, som bl.a. indebærer at der bliver langt til frøkilder af birk.
- Anbefalinger fra en Geologisk Forundersøgelse i LIFE Højmoser projektet, hvor der bl.a. har været kigget på tykkelsen af egentlig højmosetørv.

Effektovervågning efter det første LIFE projekt tyder på, at tørvemosserne i nogle områder responderer hurtigt med ny vækst alene som et resultat af birkerydning. Lys er dog ikke en tilstrækkelig forudsætning for vedvarende tørrevækst; der skal også høj og stabil vandstand til.

Erfaringerne efter 20 – 30 års højmosegenopretning i Holmegaard Mose er, at de enkelte tørveskær har meget forskellig vandtilbageholdene evne. Nogle steder kan højtliggende skær godt "holde på vandet", mens andre skær er sommertørre og "blot" udvikler hedelignende natur, selvom det lykkes at holde dem træfri. Generelt er det et meget langt, sejt træk at reducere genvækst af birk til et niveau, hvor den lysåbne højmoseflade er forvaltningsfri, som oprindeligt. Der er flere årsager til dette: øget næringsstofpåvirkning, men først og fremmest er det sommerudtørring, der er problemet, og her er ikke kun mosens "utæthed", men også den fremtidige klimaudvikling en vigtig faktor. Langvarig tørke i sommerhalvåret, som fx i 2018 og 2023, betyder forstærket birkegenvækst og selv i relativt lavtliggende tørveskær en forskydning mod dværgbuskdomineret vegetation.

Konklusionen er, at det bruttoareal på ca. 170 ha, der har været genstand for rydning og ringning, også i den kommende 15 års periode vil være et mix af de tre habitatnaturtyper aktiv højmose, nedbrudt højmose og skovbevokset tørvemose. Efterlevelse af Natura 2000-planen betyder i den kommende 15 årsperiode en fortsat aktiv forvaltningsindsats. Højmosen er endnu ingen steder helt selvopretholdende som lysåben højmose – det er usikkert i hvilken grad dette kan nås, hvis fremtiden byder på tørre somre og fortsat forhøjede niveauer af kvælstofpåvirkning fra luften.

Naturstyrelsen er som plejemyndighed nødt til at foretage en prioritering af midlerne og foretage nogle langsigtede afvejninger. Opstillingen i tabel 1 viser, hvordan forvaltningen prioriteres i de enkelte delområder / tørveskær, hvilket vurderes at være tilstrækkeligt for at leve op til habitat-forpligtelserne.

³ En del af dette areal er ringet og tæller foreløbigt, indtil birketræerne er gået ud, som skovbevokset tørvemose.

Tørveskær (T) nr.	Naturtype / procent	Areal i ha	Natur- tilstand	Prognose	Prioritet
42	Aktiv højmose / 100	0,7	2	7110 / 7120	1
44-45	Aktiv højmose / 70	9,5	3	7110 / 7120	1-2
A	Aktiv højmose / 100	0,6	1	7110 / 7120	1
48-55	Aktiv højmose / 100	16,0	2	7110 / 7120	1-2
B	Aktiv højmose / 100	0,6	1	7110 / 7120	1
59	Aktiv højmose / 100	0,4	2	7110 / 7120	1
61-62	Aktiv højmose / 100	6,0	3	7110 / 7120	1-2
66	Aktiv højmose / 100	4,7	2	7110 / 7120	1-2
Sum	7110 Aktiv højmose	38,5			
41-42	Nedbrudt højmose / 100	7,2	3	7120 / 91D0	2
44-45	Nedbrudt højmose / 30	4,1	3	7120 / 91D0	1-2
A,B,48,52, 57-59	Nedbrudt højmose / 100	46,5	3	7120 / 91D0	1-2-3
61-65,67	Nedbrudt højmose / 100	32,7	3	7120 / 91D0	1-2-3
66	Nedbrudt højmose / 100	3,0	2	7120 / 91D0	1-2
71-72,76-77	Nedbrudt højmose / 100	8,9	3	7120 / 91D0	2-3
Sum	7220 Nedbrudt højmose	102,4			
43	Skovb. tørvemose / 100	2,2	Ej vurd.	7120 / 91D0	3
41,48,56	Skovb. tørvemose / 100	6,5	Ej vurd.	7120 / 91D0	3
70,75....	Skovb. tørvemose / 100	3,5	Ej vurd.	7120 / 91D0	3
68	Skovb. tørvemose / 100	1,4	Ej vurd.	7120 / 91D0	3
Sum	91D0 Skovbevokset tørvemose	13,6			
59	Tidvis våd eng / 100	1,0	2	Pilekrat/91D0	3
westphalerskær	Rigkær / 70	0,4	2	Rigkær	1
westphalerskær	Hængesæk / 30	0,2	2	Hængesæk	1
Sum naturtype areal		154,5			

Tabel 1. Kortlagt habitatnatur inden for det bruttoareal på 170 ha, hvor der er foretaget rydning af sekundær birkeskov gennem de seneste 30 år, jf. kortbilag 3. De øvrige ca. 15 ha er pilekrat og øvrig ikke-habitatnatur.

Prognosen angiver hvilken naturtypeudvikling, der ventes for de forvaltede arealer i planperioden.

Prioriteringen angiver 1: arealer med højest prioritet ift. aktiv forvaltning; 2: arealer der inddrages efter omstændighederne (naturudvikling, resurssituation mv); 3: arealer hvor der ikke forventes en aktiv forvaltning.

Forvaltning 2024 - 2039

I forvaltningsplanens periode fortsættes med aktiv forvaltning for at sikre og forbedre naturtilstanden for aktiv højmose. Genopretning af højmosenatur er en langsigtet proces med mange usikkerhedsmomenter. Målsætningen for 15 års perioden er at fastholde et areal på omkring 40 ha aktiv højmose og så vidt muligt udvide dette, men den arealmæssige fordeling kan godt om 15 år være en noget anden end nu.

Opdelt i forhold til nuværende naturtypekortlægning gælder følgende plan:

Aktiv højmose (naturtype 7110)

De kortlagte knap 40 ha med naturtypen søges sikret ved fortsat aktiv forvaltning.

- De små forekomster på "de gamle hævede flader" ("Højmose A" og "Højmose B") er næsten forvaltningsfri, men er muligvis under langsom tilgroning, hvilket ikke kan forhindres før tørven om lang tid er groet op omkring de hævede flader.
- De øvrige forekomster har alle høj prioritet ift. fjernelse af birkegenvækst, men flere steder er der tendens til udvikling mod dværgbuskdomineret vegetation sandsynligvis som konsekvens af tørre somre.

Nedbrudt højmose (naturtype 7120) og skovbevokset tørvemose (naturtype 91D0)

Der forventes i planperioden en forskydning mod skovbevokset tørvemose, fordi det ikke vil være muligt at vedligeholde alle de ryddede arealer som lysåbne.

- TA og TB er næsten forvaltningsfri og vedligeholdes.
- De øvrige forekomster prioriteres ift. hvor der viser sig bedst udvikling i retning af aktiv højmose; dvs. de arealer der med tiden ser ud til bedst at kunne fastholde en høj sommervandstand. Det forventes, at dette vil være tilfældet i det nordlige centrale område (T48, T52, T57), samt områder som T59, T61 og T66.

Øvrige naturtyper (rigkær 7230, hængesæk 7140 og tidvis våd eng 6410)

I kanten af højmosen, eller hvor tørven er gravet af helt til den gamle søbund, er der naturligt kalkpræget vegetation. De minerogent påvirkede randområder er en integreret del af højmosen og rummer værdifuld natur. Her gælder:

- Lysåbent rigkær og hængesæk i westphalerskæret vedligeholdes så vidt muligt
- Hængesæk i T40 (uden for bruttorrydningen) vedligeholdes så vidt muligt

Hvilke forvaltningsmetoder, der anvendes, bygger på konkret erfaring mht. omkostningseffektivitet, hvad der praktisk kan lade sig gøre mv. og varierer derfor med tid og sted. Konkret anvendes manuel genrydning, maskinel punkttnusning, fåregræsning, ny ringning etc.

4. Efterlevelse af fredning og vandløbstilladelse

På et tidspunkt er der i forbindelse med tørvegravningen etableret et direkte gennemløb gennem Holmegaard Mose, så overfladevand fra arealerne syd for mosen kunne ledes tværs gennem højmosen. Tilsvarende blev der gravet en grøft nord for glasværket, som i perioder ledte vand fra glasværket og Sibberup-området mod nord gennem mosen. Herved blev højmosen delt i tre dele.

Natura 2000-planens målsætning om "*hydrologisk integritet for hele området*" og LIFE projekt målsætningen om "*sammenkædning af de tre nuværende højmosefragmenter*" refererer til dette forhold. De nævnte målsætninger er dels indfriet med anlæggene i det andet LIFE projekt, hvor det centrale gennemløb er flyttet tilbage i et forløb øst om mosen, som det har været oprindeligt. Dels med afskæringen af regnvandsbetingede overløb til mosen fra Sibberup (området øst for glasværket), som Næstved Forsyning foretog i 2016, hvorved der heller ikke længere er gennemløb i mosen nord for glasværket.

Oplandsvandet fra Trollesgave-området sydvest for glasværket er efter krav fra vandløbs- og naturbeskyttelsesmyndigheden lagt i en gravet rende syd for mosen til et indløb i et tørveskær ud for glasværket (T21syd) og passage herfra videre til det åbne Bopladsskær (T1) og det delvis tilgroede Gamle Maskinskær (T3), hvorfra der er udløb fra mosen.

Næstved Kommune har i vandløbstilladelsen til projektet angivet retningslinjer for den fremtidige vedligeholdelse af anlægget. Disse er grundlaget for nedenstående regelsæt.

Forvaltning 2024 - 2039

Sikring af fri vandbevægelse i omløbet fra Glasværksengen til udløb fra mosen

1. Plejemyndigheden oprenser evt. sediment i det ny omløb og slår bundvegetationen i hele vandløbsbredden. Dette sker en gang hvert år i perioden 15/8 – 15/10, inden der kommer store nedbørsmængder. Delstrækninger med længdeangivelse fremgår med lyseblå farve af kortbilag 4.
2. Hvis der er aflejringer af mere end 10 cm's højde i vandløbsbunden, oprenses disse i forbindelse med den årlige slåning. Oprensede materiale lægges på kørespor langs grøften til sikring af disse.
3. I forbindelse med voldsomme nedbørshændelser tilses alle rørindløb ved overkørsler mv. (røde stjerner uden nr. på kortbilag 4). Affald, grene og andet, som kan forhindre frit løb af vandet, fjernes.

Sikring af høj vandstand i den centrale del af højmosen

4. Når vandet om foråret falder til under overløbskanten på overløbsrøret ved Linje 20 (pkt. 3 på kortbilag 4), kan der åbnes for indløb af vand fra en del af mosens sydlige opland (den østlige del af Fensmark Skov). Det sker ved 3-vejsventilen i kanten af Fensmark Skov.
5. Når vandet om efteråret igen når overkanten af overløbsrøret ved Linje 20, stilles 3-vejsventilen, så den igen leder vandet mod øst via indløbet til Glasværksengen.
6. Ved nedbørsfattige perioder i vinterhalvåret eller nedbørsrige perioder i sommerhalvåret kan denne hovedregel fraviges. Der må ikke løbe minerogent vand over overløbskanten i pkt. 3. På sigt skal al oplandsvand ledes uden om højmosen som oprindeligt.

Vedligeholdelse af overløbsriste

7. Overløbsriste, der definerer overløbskoterne internt på højmosen, svarende til de i fredningen fastsatte, skal løbende vedligeholdes. Overløbsristene er vist med nummererede røde stjerner (pkt. 1 – 5) på kortbilag 4. Opstuvet plantemateriale o.a., der ændrer på afløbskoten, skal fjernes fra ristene. Som minimum skal dette ske om efteråret samtidig med vedligeholdelsen af omløbet; desuden i forbindelse med perioder med højvandstand i mosen.
8. Plejemyndigheden orienterer lodsejer om status for vedligeholdelsen: løbende efter behov og regelmæssigt i forbindelse med den årlige status pr. 1. marts.

5. Vedligeholdelse af levesteder for habitatarter

I LIFE projekt Højmoser i Danmark indgår følgende delmålsætning og konkrete indsats: *“At bidrage til at sikre gunstig bevaringsstatus for Lys Skivevandkalv og Stor Kærguldsmed gennem de forvaltningstiltag, der gennemføres for sikring af aktiv højmose (7110*) og ved etablering af mindst 5 velegnede levesteder”.*

På baggrund af en kortlægning af de to arters forekomst i Holmegaard Mose i 2016 blev den efterfølgende konkrete indsats planlagt. Det var iagttagelsen, at stor kærguldsmed har etableret sig i partier af mosen, hvor der er høj vedvarende vandstand og en rig (mesotrof) vandplantevegetation. Dette er opstået i delvis tilgroede tørvegrave og steder, hvor vandstanden er hævet i forbindelse med de to LIFE projekter. Denne art er derfor vurderet tilstrækkeligt tilgodeset gennem naturtypeindsatsen.

Lys skivevandkalv er derimod konstateret i gamle tørvegrave i områder af mosen, der ikke er blevet nævneværdigt påvirket af de hydrologiske ændringer. Her er det vurderet, at arten kunne hjælpes ved etablering af flere soleksponerede og lavvandede partier i tørvegravene. Der blev derfor efterfølgende i 2021 og 2023 gennemført i alt 5 konkrete levestedsforbedringer (T35, 2 steder, samt T36, T37 og T38), jf. kortbilag 5.

Forvaltning 2024 - 2039

- Hvert 5. år tilses de etablerede og øvrige kendte levesteder for Lys skivevandkalv. Opvækst af skyggegivende vegetation, birk mv., ryddes så der vedligeholdes solåbne, lavvandede partier i tørvegravene. Det sker første gang i 2026, hvor de ældste anlæg vil være 5 år.

Figur 3. Tørveskær T38 - to år efter anlægget, hvor brinken er afgravet, så der er fremkommet et lavvandet parti, og hvor birk og anden skyggegivende vegetation er fjernet.

6. Natura 2000-handleplan / Næstved kommune

Naturstyrelsen har som plejemyndighed i henhold til fredningen af Holmegaard Mose en selvstændig rolle mht. til den fortsatte naturforvaltning. Men det er Næstved Kommune, der som planmyndighed integrerer Naturstyrelsens arbejde i mosen i den samlede efterlevelse af Natura 2000-planen for N163, "Suså, Tystrup-Bavelse Sø, Slagmosen, Holmegårds Mose og Porsmosen". Det sker med Natura 2000 handleplan 2022 – 2027 for N163.

Med LIFE projektet 2015 – 2023 er der foretaget følgende:

		Forbedret hydrologi (ha)	Rydning / ringning (ha)	Levestedsforbedring (antal)
Aktiv højmoser	7110	15,3		
Nedbrudt højmoser	7120	67,3		
Skovbevokset tørvemoser	91D0	38,1	27,4	5
Ikke habitatnatur		54,5		
I alt		175,2		

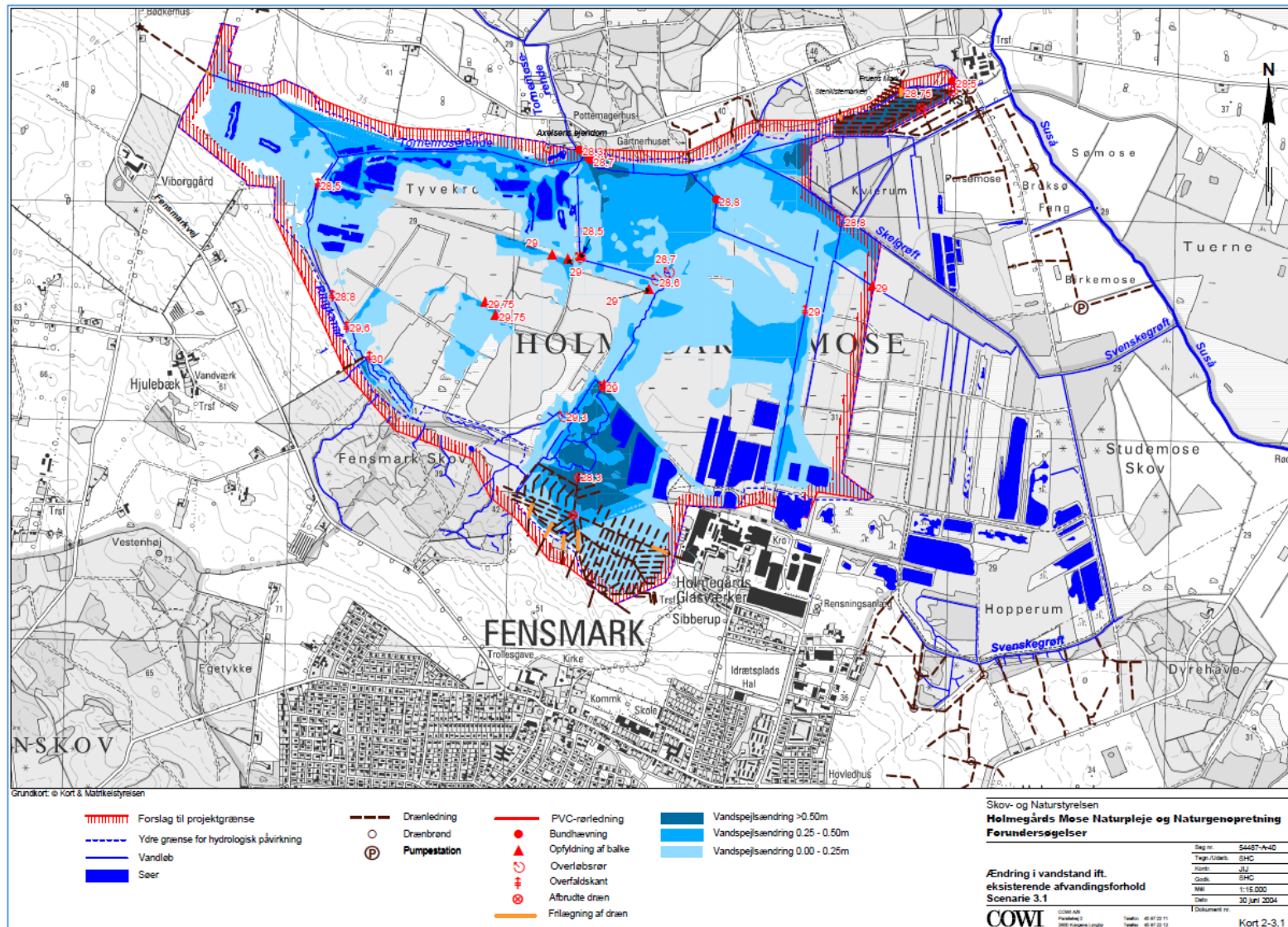
Tabel 2. Den arealmæssige indsats i LIFE projektet Højmoser i Danmark. Forbedret hydrologi efter anlæg i 2021 fordelt på naturtyper, rydning/ringing samt antal levestedsforbedringer for bilag 2 arter.

I handleplanperioden 2022 – 2027 sikres:

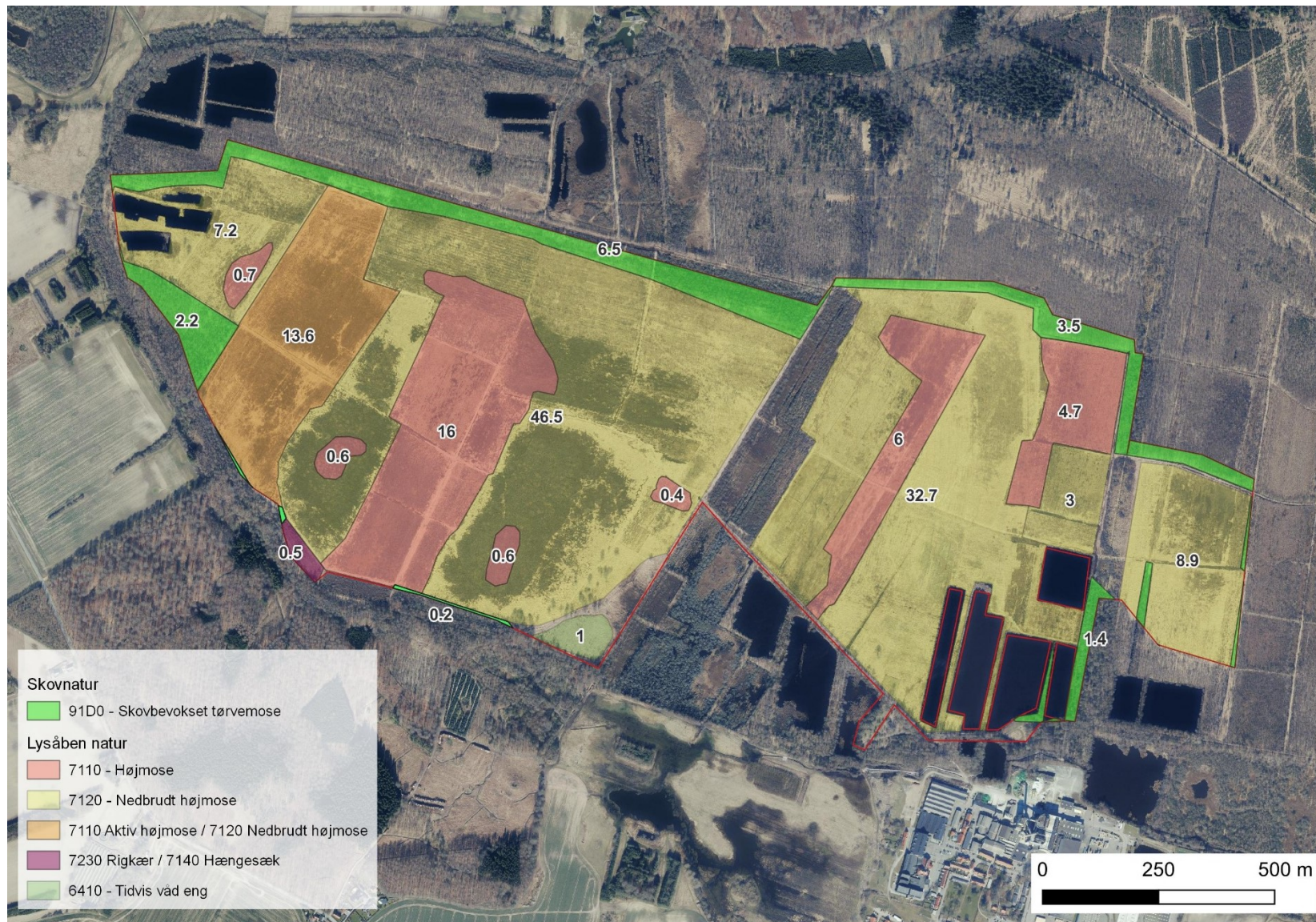
- 38,5 ha aktiv højmoser på den centrale højmosseflade. Forekomsterne sikres ved vedligeholdelse af vandstandsforhold svarende til det af fredningen definerede Scenarie 3.1 (kortbilag 2) og løbende bekæmpelse af birkeopvækst. Den arealmæssige fordeling af aktiv højmoser, nedbrudt højmoser og skovbevokset tørvemoser kan forskydes over tid, afhængigt af hvordan de enkelte områders (tørveskærs) evne til at vedligeholde høj sommervandstand udvikler sig.
- 0,4 ha rigkær og 0,2 ha hængesæk. Sikres og forbedres ved regelmæssigt slæt med fjernelse af biomasse.
- Lysåbent areal i områder med potentiale for udvikling af aktiv højmoser. Størrelsen af denne indsats er ikke konkretiseret på arealstørrelse, da den vil afhænge af vejrmæssige forhold (sommervandstanden) og resurseforhold. Afgræsning ventes fortsat på ca. 25 ha og vil primært understøtte udvikling fra nedbrudt højmoser mod aktiv højmoser.
- Minimum 5 levesteder for lys skivevandkalv⁴ i mosens nordvestlige område, Tyvekrog. Sikres som lysåbne levesteder ved regelmæssig nedskæring af skyggende opvækst.

⁴ Hertil kommer 3 levesteder, som Næstved Kommune har etableret i projektet SemiaquaticLIFE i 2021.

Kortbilag 2. Scenarie 3.1 med koter for hævnig af vandstand på højmosen

Kortbilag 3. Kort over det lysåbne areal og udbredelsen af habitatnaturtyperne

Kortbilag 4. Vedligeholdelsespligtige omløb og overløb i Holmegaard Mose

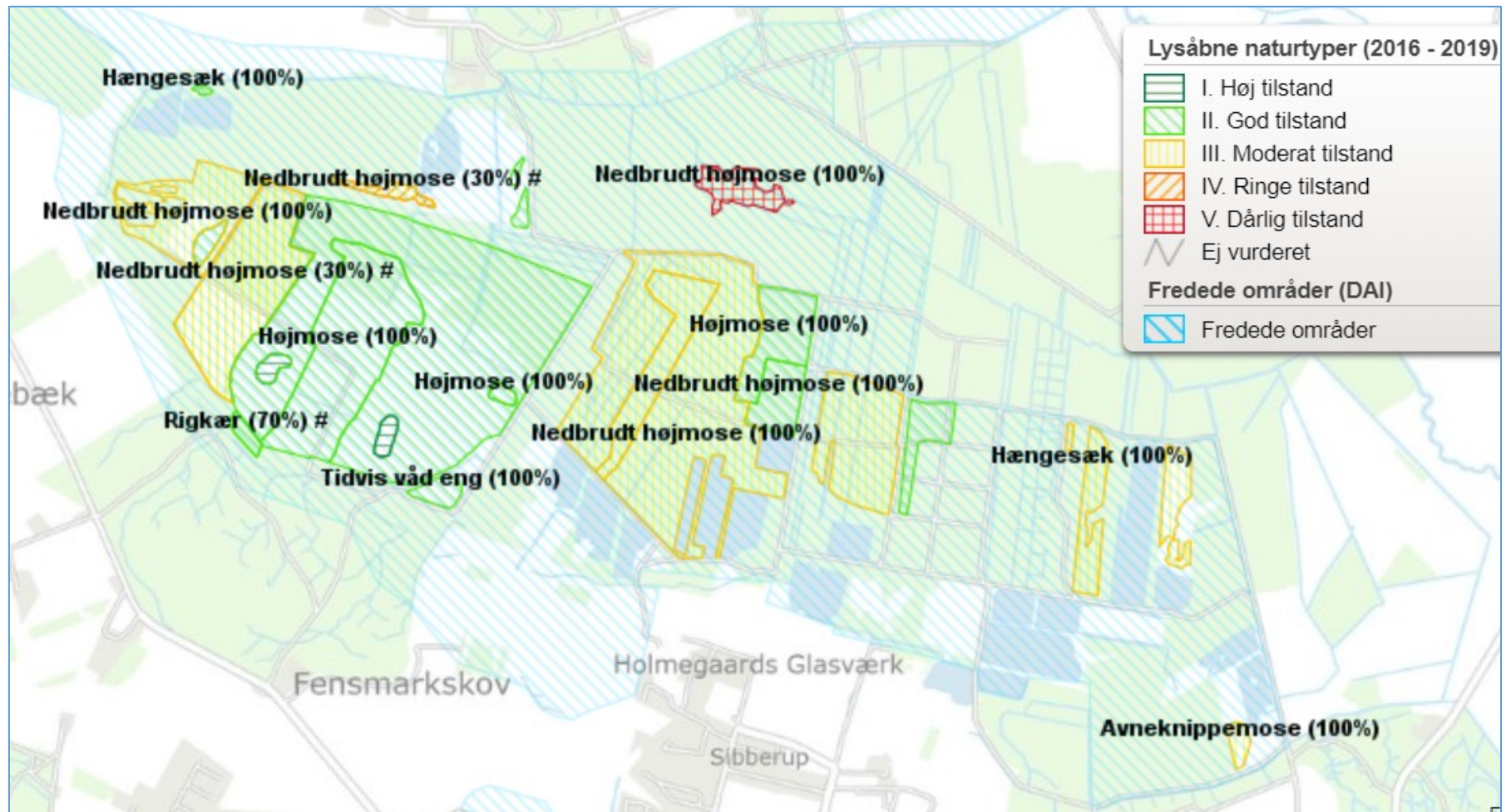
Længdeangivelse (blåt) og vedligeholdelsespunkter (rødt)

Kortbilag 5. Kort over levesteder for lys skivevandkalv, der skal vedligeholdes

Kortbilag 6. Lokalisering og tilstand af habitatnaturtyper i H145 Holmegaard Mose

Det fredede område, hvor Naturstyrelsen er plejemyndighed, er vist med svag lyseblå skravering.